

Üniversiteler Kanununun 46 ncı maddesinin a fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun lâihası ve Millî Eğitim Komisyonu raporu
(1/647)

T. C.

Başvekâlet

Muamelât Umum Müdürlüğü

Kararlar Müdürlüğü

Sayı :

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 46 ncı maddesinin (D) fıkrasının değiştirilmesi hakkındaki kanun lâihası esbabı mucibesi ile birlikte bağlı olarak sunulmuştur.

Gereğinin ifasına müsaadelerini saygılarımla arz ederim.

Başvekil

A. Menderes

GEREKÇE

4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 3 ncü maddesi Üniversitelerin görevlerini göstermiş ve bunlar meyanında (e) bendi ile üniversite öğretim üyelerine «Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici bilim verilerini sözlü ve halka yaymak» vazifesini vermiştir. Diğer taraftan Üniversiteler Kanunu gerek mahiyeti ve gerekse 3 ncü maddede tesbit olunan vazifelerin şümulü itibarıyla öğretim üyelerinin günlük ve demagojik siyasetle fiilen meşgul olmamalarını derpiş etmekte ve ayrıca Memurin Kanununun 9 ncü maddesi de bu durumu teyit eder mahiyette bulunmaktadır.

Halbuki halen Üniversite Öğretim üyelerinden - pek mahdut da olsa - bir kısmı parti teşkilâtlarında fiilen vazife almakta, günlük ve hattâ demagojik politika ile meşgul olmakta, muayyen bir parti görüşünden hareketle ilmi esaslara dayanmayan siyasi yayınlarda bulunmakta veya siyasi şahıslarla uğraşmaktadırlar. Bu suretle Üniversiteler Kanununun derpiş ettiği ilmi muhtariyeti kendi siyasi akideleri uğruna istismar etmekte ve bittabi bu durumları ile kendilerinden beklenen görevleri gereği gibi yerine getiremedikten başka, muayyen hedeflere göre yetiştirmekle vazifeli oldukları gençlere iyi örnek olamamaktadırlar.

Ancak, Üniversiteler Kanununda bu durumu sarahatle önleyici maddeler yoktur. Mevcut olan hususi ve umumi hükümler ise içtihatlarla mütehammil bulunmakta ve kesin mahiyette bir hareket ifasına imkân vermiyerek tereddütlere yol açmaktadır.

Nitekim Ankara Üniversitesi Senatosu tarafından 3 . X . 1950 tarihinde alınan 515 sayılı kararla «Üniversite profesörlerinin siyasetle meşgul olmaları karşısında Üniversite durumunun aydınlatılması hususu zaruri görülmüş ve neticede Üniversite öğretim üyelerinin siyasi teşekküllerde fiilî vazife almamaları ve Üniversiteler Kanununun 3 ncü maddesinin e bendi hükmünün cevaz vermediği siyasi yayınlarda bulunmamaları» hususu ittifakla karar altına alındığı halde, kanun hükümlerinin boşlukları bakımından bu karar müeyyidesiz ve binnetice tatbik edilemez durumda kalmış bulunmaktadır.

Malûm olduğu üzere Üniversite muhtariyeti büyük bir hassasiyet ve titizlikle korunması gereken bir umdedir. Üniversite Öğretim üyelerinin fikir ve öğretim hürriyetini muhafaza etmek mutlak bir zarurettir. Memleketin bugünkü ve yarınki müesseselerinin inkışafı mühim nispette Üniversite

mensuplarının ilmi esaslara dayanan tenkidlerine bağlıdır. Ancak bu tenkidlerin, ilmi tahlil çevresini aşan, günlük ve demagojik politikaya sapan, şahıslarla uğraşan bir mahiyet almaması gerekir. Bilâkis böyle bir hal Üniversite muhtariyetine aykırı ve onu zedeleyici bir durum arzeder. Ve bu itibarla önlenmesi icabeder.

İşte; memleketin yüksek menfaatleri bakımından, Üniversite muhtariyetine asla dokunmadan, yukarıda belirtilen şekilde günlük ve demagojik politika ile uğraşan Üniversite üyelerini bu hareketlerden önliyecek ve bu yolda devam edenleri yine Üniversite bünyesi içinde disiplin yoluyla öğretim meslekinden çıkarabilecek bir madde kanuniyeye mutlak bir lüzum ve zaruret görülmüş ve işbu kanun tasarısı bu görüşe göre hazırlanmıştır.

Tasarının birinci maddesi, disiplin cezalarından «Üniversite öğretim meslekinden çıkarma» ya dair olan Üniversiteler Kanununun 46 ncı maddesinin d bendine, siyasi teşekküllerde fiili vazife alanlarla, 3 ncü maddenin (e) bendi hükmünün cevaz vermediği siyasi yayınlarda veya beyanlarda bulunanlara da bu cezanın verilebileceğine dair, bir fıkra eklenmektedir.

Bilhassa burada tebarüz ettirilmesi gereken nokta; Üniversite öğretim üyelerinin, kanunun kendilerini tahmil ettiği ve siyasi mahiyette de olsa tamamiyle objektif ve ilmi ölçülere giren tenkidî yazıların, mütalâa ve beyanların yapılmaması değildir. Bu itibarla tasarıya konulan fıkrada kanunun 3 ncü maddesinin (e) bendinin mahfuziyetine sarahatle işaret olunmuştur. Ancak ilmi tenkid mahiyetini aşan günlük ve demagojik politika ile meşgul olmak suç mahiyetini iktisap edecektir. Bu suretle Üniversite muhtariyeti zedelenmek şöyle dursun, bilâkis* daha tarsin ve takviye edilmekte ve yukarıda mevzu bahis Ankara Üniversitesi Senatosu kararıyla de tebarüz eden Üniversitelerin ilmi hüviyetleri bakımından lüzumlu bir ihtiyacı karşılamaktadır.

Keza, disiplin bakımından verilmesi derpiş olunan bu ceza yine muhtariyet çerçevesi dâhilinde ve aynı usuller tahtında Üniversite organları tarafından verilecek ve böyle bir fiilin suç mahiyetini alıp almadığı, Üniversite zihniyeti ile kabili telif olup olmadığı, diğer disiplin suçlarında olduğu gibi,, aynı organlar tarafından takdir olunacaktır.

İkinci ve üçüncü maddeler yürürlüğe ve yürütmeye dairdir.

T. B. M. M.

Millî Eğitim Komisyonu

Esas No. 1/647

Karar No. 16

18 . VII . 1933.

Yüksek Riyasete

4936 sayılı Üniversiteler Kanununun 46 nci maddesinin (d) fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun lâyihası komisyonumuza havale buyurulmuş olmakla mesele Millî Eğitim Vekili hazır olduğu halde tetkik edildi.

Gerekçesinde uzun uzadıya anlatıldığı üzere takdir hakkı yine Üniversiteye ait olmak ve muhtariyet müessesesine asla dokunulmaması prensibi içinde Üniversite öğretim üyelerinin politika peşinde koşmalarını önlemek maksadıyla Hükümet lâyihası aynen kabul edilmiştir.

Ancak, 46 nci maddenin tadilî üçüncü (d) fıkrasının aslında mevcut olup Hükümet lâyihasında bulunmayan (Bağışların akademik unvanlarını taşıyıp taşıyamayacakları Üniversite senatolarınca ayrıca karar altına alınır) cümlesi ilâve olunmuştur.

Umumi Heyetin tasvibine arz edilmek üzere

Yüksek Riyasete sunulur.

Millî Eğitim Komisyonu

Reisi

Trabzon

H. B. Fıratlıoğlu

Çarşamba

N. B. B. B.

Çankırı

K. Arar

Edirne

C. Köprülü

Sarıhan

A. N. Asya

Üsküdar

Ağrı

Söz hakkını mahfuz

E. K. K.

Çorum

H. A. Vural

Denizli

F. Başaran

Ordu

Muhalifim söz hakkını mahfuzdur

H. Akyol

Sinop

Muhalifim söz hakkını mahfuzdur

N. Sertoğlu

Yozgat

H. Uçöz

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

4936 sayılı *Üniversiteler Kanununun 46 ncı maddesinin d fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun lâyihası*

MADDE 1. — 4936 sayılı *Üniversiteler Kanununun 46 ncı maddesinin d fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :*

d) *Üniversite öğretim mesleğinden çıkarma :*
Üniversite öğretim mesleğinde kalmasına yer bırakmayacak kadar şeref ve haysiyet kırıcı bir suç işleyenlerle, siyasi teşekküllerde fiilî vazife alanlar veya 3 ncü maddenin e bendi hükmünün cevaz vermediği siyasi yayınlarda veya beyanlarda bulunanlar *Üniversite öğretim mesleğinden çıkarılır.*

MADDE 2. — *Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.*

MADDE 3. — *Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.*

Başvekil	Devlet Vekili
A. Menderes	
Devlet Vekili	Adalet Vekili
C. Yardımcı	O. Ş. Çiçekdağ
Millî Savunma Vekili	İçişleri Vekili
S. Kurtbek	E. Menderes
Dışişleri Vekili	Maliye Vekili
F. Köprülü	H. Polatkan
Millî Eğitim Vekili	Bayındırlık Vekili
R. S. Burçak	K. Zeytinoğlu
Eko. ve Ticaret Vekili	Sağ. ve So. Y. Vekili
F. Çelikbaş	Dr. E. H. Üstündağ
G. ve Tekel Vekili	Tarım Vekili
E. Kalafat	N. Ökmen
Ulaştırma Vekili	Çalışma Vekili
Y. Üresin	H. Erkmen
İşletmeler Vekili	
S. Yırcalı	

MİLLÎ EĞİTİM KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

4936 sayılı *Üniversiteler Kanununun 46 ncı maddesinin d fıkrasının değiştirilmesi hakkında kanun lâyihası*

MADDE 1. — 4936 sayılı *Üniversiteler Kanununun 46 ncı maddesinin d fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :*

d) *Üniversite öğretim meslekinden çıkarma :*
Üniversite öğretim mesleğinde kalmasına yer bırakmayacak kadar şeref ve haysiyet kırıcı bir suç işleyenlerle, siyasi teşekküllerde fiilî vazife alanlar veya 3 ncü maddenin (e) bendi hükmünün cevaz vermediği siyasi yayınlarda veya beyanlarda bulunanlar *üniversite öğretim meslekinden çıkarılır.*

Bu gibilerin akademik unvanlarını taşıyıp taşıyamayacakları üniversite senetolarınca ayrıca karar altına alınır.

MADDE 2. — *Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.*

MADDE 3. — *Hükümetin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.*